

Kommentarer till bedömningsmatris för Tala – Kurs C

Stockholms universitet
Institutionen för språkdidaktik

Global bedömning

Den globala bedömningen representerar bedömarens första intryck och är en övergripande helhetsbedömning av den talade textens funktionalitet. Här tar man ställning till huruvida eleven löst uppgiften, det vill säga om den talade texten uppnår sitt syfte i den tänkta situationen. Detta förutsätter att talet till viss del är anpassat till genren och till mottagaren, samt att innehållet är relevant och tillräckligt utvecklat i förhållande till uppgiftens syfte. I den globala bedömningen uppmärksammar man även om talet som helhet är sammanhängande, begripligt och har ett visst flyt. Enstaka oklarheter är acceptabla men lyssnaren ska kunna förstå talet i sin helhet utan större problem. Eleven ska dessutom kunna använda sig av fungerande strategier för att förbättra kommunikationen och komma runt språkliga tillkortakommanden. I paruppgiften bedöms också elevens förmåga att interagera med sin samtalspartner, det vill säga att inleda och upprätthålla samtal, förhandla om betydelse, samarbeta för ömsesidig förståelse samt att ge återkoppling, även icke-verbalt med hjälp av ögonkontakt, kroppsspråk och så vidare.

Analytisk bedömning

I den analytiska delen bedöms delar av språkfärdigheten var för sig, men det är viktigt att påpeka att det inte alltid går att göra en strikt uppdelning mellan de olika aspekterna som lyfts fram i bedömningsmatrisen.

Textstruktur

Textens struktur analyseras dels på en övergripande nivå, dels på menings-, sats- och frasnivå. Med den övergripande strukturen avses hur textens innehåll framställs och organiseras retoriskt, det vill säga i enlighet med mer eller mindre konventionaliserade mönster. Detta innebär att innehållet presenteras på ett logiskt sätt och är anpassat till genrens struktur, till exempel att det i en kortare berättelse ska finnas en inledning, ett händelseförlopp samt en upplösning. Även i vardagliga samtal går det att urskilja en viss struktur där dialogiskt tal och turtagning varvas med mer monologiskt berättande eller redogörande tal. På kurs C ska den talade texten uppvisa en enkel och i huvudsak fungerande struktur.

Textstrukturen bedöms också utifrån textbindningen, vilken sker både syntaktiskt och lexikalt. Ett sätt att analysera textbindning är att tala om tematik, sambandsmarkörer och referensbindning. Tematik handlar om hur man inom satser och meningar organiserar given kontra ny information, det vill säga *tema* och *rema* som i ”*jag* har flyttat till *en ny lägenhet*, *den* ligger i *stan*. Sambandsmarkörer (till exempel konjunktioner och adverb) utgör en viktig del i textbindningen. Dessa används bland annat för att markera logiska och temporala samband och bidrar till textens tydlighet. På kurs C är textbindningen enkel och kan ske med hjälp av vanliga sambandsord som exempelvis *och*, *men*, *också*, *sedan*, *som* och *därför att*.

Referensbindning sker pronominent och lexikalt, exempelvis genom upprepningar, synonymer, uttryck för helhet – delar, exempelvis *min bostad* – *sovrummet* och över- och underordning som i *kläder* – *jackan*. Referenserna kan med andra ord utgöras av namn på personer, ting och platser, men också av pronomen och tidsuttryck som exempelvis *när jag*

kom till Sverige – sedan. En fungerande referensbindning på kurs C kan innebära att en och samma person eller plats i en talad text refereras till som *min kompis – hon*, eller *en fabrik – den*.

Språklig variation och säkerhet

Under aspekten Språklig variation och säkerhet analyseras såväl ord och fraser som grammatik. I bedömningsmatrisen är ordval och grammatiska strukturer till viss del åtskilda. I praktiken är det dock svårt att göra en strikt uppdelning mellan dessa, då lexikon och grammatik är resurser som samverkar vid all språk användning.

På kurs C är språket i huvudsak enkelt, men eleven visar prov på viss variation och viss precision. När det gäller ordval kan viss precision innebära att uttrycket är begripligt men inte mitt i prick, exempelvis *klienten* istället för *kunden*, *kö* istället för *rad*. I detta sammanhang är det, som bedömaren, viktigt att vara medveten om att talat språk ofta karakteriseras av att vara mer vagt och oprecist än skrivet språk, och att graden av variation, precision och korrekthet skiljer sig åt för muntlig och skriftlig förmåga.

När det gäller grammatiska strukturer gäller för kurs C att eleven med viss säkerhet använder enkla grammatiska strukturer men även visar prov på mer avancerade strukturer. Med grammatiska strukturer avses här meningsbyggnad, satsbyggnad, tempusböjning, substantivböjning och kongruens. För ett E på delprov Tala ska eleven visa viss kontroll över tempus- och verbanvändning, även om dessa inte helt behärskas och elevens språk fortfarande uppvisar avvikelser, exempelvis som i *hyrade*, *Jag älskar att simar och solar*, och *Jag lovar att ni ska blir nöjd*. Detsamma gäller kongruensböjning där en viss medvetenhet krävs även om det inte helt behärskas, till exempel *många fint restauranger, den stora och fint plats*.

Vid bedömning av språklig variation och säkerhet är utgångspunkten, för utbildningen i svenska för invandrare generellt, att språket ingalunda är, eller behöver vara helt korrekt. Därför måste den språkliga säkerheten hela tiden ses i relation till komplexiteten. Den som vågar sig på mer avancerade grammatiska strukturer riskerar också att göra fler fel, särskilt när det gäller talat språk som är mer oplanerat och spontant än skrivet språk. Kontrollen är då inte lika hög som när man skriver och har tid att tänka igenom och redigera sin text. En central utgångspunkt vid bedömningen är dock att de språkliga avvikelser som förekommer i allmänhet inte bör vara störande för begripligheten.

Uttal

Med uttalsnormer avses i första hand prosodiska aspekter, det vill säga betoning, intonation och talhastighet. Även elevens förmåga att realisera språkljud (vokal- och konsonantdistinktioner) bör beaktas även om den generellt sett inte har lika stor betydelse för förståelsen. På kurs C ska eleven till viss del följa relevanta uttalsnormer och de avvikelser som förekommer bör i allmänhet inte vara störande för begripligheten. Det är dock naturligt att vissa avvikelser i uttal förekommer även för den som kommit längre i sin språkutveckling.

Matris för bedömning av muntlig produktion och interaktion, kurs C

GLOBAL BEDÖMNING	E	C	A
<p>Syfte och genre</p> <p>Innehåll och omfång</p> <p>Begriplighet och flyt</p> <p>Strategier och interaktion</p>	<ul style="list-style-type: none"> Talet är funktionellt i förhållande till syftet och är till viss del språkligt anpassat till situation och mottagare/samtalspartner. Innehållet är relevant och tillräckligt omfångsrikt. Talet är begripligt, till viss del sammanhängande och har ett visst flyt. Eleven är aktiv och använder vid behov, på ett i huvudsak fungerande sätt, strategier som underlättar interaktionen och förbättrar kommunikationen. 	<ul style="list-style-type: none"> Talet är innehållsligt och språkligt relativt väl anpassat till situation och mottagare/samtalspartner. Talet är relativt tydligt och sammanhängande och har ett relativt gott flyt. Eleven använder vid behov, på ett ändamålsenligt sätt, strategier som underlättar interaktionen och förbättrar kommunikationen. 	<ul style="list-style-type: none"> Talet är innehållsligt och språkligt väl anpassat till situation och mottagare/samtalspartner. Talet är tydligt och väl sammanhängande och har ett gott flyt. Eleven använder vid behov, på ett ändamålsenligt och effektivt sätt, strategier som underlättar interaktionen och förbättrar kommunikationen.
ANALYTISK BEDÖMNING			
Textstruktur	<ul style="list-style-type: none"> Eleven uttrycker sig med en enkel, och för syftet, i huvudsak fungerande retorisk struktur. Talet har en i huvudsak fungerande textbindning. 	<ul style="list-style-type: none"> Eleven uttrycker sig med en enkel men fungerande retorisk struktur. Talet har en relativt varierad och fungerande textbindning. 	<ul style="list-style-type: none"> Eleven uttrycker sig med en enkel och väl fungerande retorisk struktur. Talet har en varierad och väl fungerande textbindning.
Språklig variation och säkerhet	<ul style="list-style-type: none"> Eleven visar prov på viss variation och viss precision i ordval. Eleven använder med viss säkerhet enkla grammatiska strukturer och visar även prov på mer avancerade grammatiska strukturer. 	<ul style="list-style-type: none"> Eleven visar prov på förhållandevis god variation och viss precision i ordval. Eleven använder med viss säkerhet enkla grammatiska strukturer och visar även med viss säkerhet prov på mer avancerade grammatiska strukturer. 	<ul style="list-style-type: none"> Eleven visar prov på god variation och god precision i ordval. Eleven använder med förhållandevis god säkerhet enkla grammatiska strukturer och visar även med viss säkerhet prov på mer avancerade grammatiska strukturer.
Uttal	<ul style="list-style-type: none"> Uttalet är i huvudsak begripligt och eleven följer till viss del relevanta uttalsnormer. 	<ul style="list-style-type: none"> Uttalet är begripligt och eleven följer i huvudsak relevanta uttalsnormer. 	
SAMMANVÄGD BEDÖMNING	E	C	A

F: Talet är inte funktionellt i förhållande till syfte och mottagare och/eller har språkliga begränsningar som gör att talet inte når kraven för E.

